

Ár 2018, föstudaginn 2. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hrannar Már Gunnarsson, Unnur Erla Jónsdóttir og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 29/2017**:

M sóknaraðili
gegn
F fjármálafyrirtæki

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar. Málið barst úrskurðarnefndinni 16. júní 2017, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar, dagsettum 19. júní 2017, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 25. ágúst 2017. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar samdægurs og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi dagsettu 11. september 2017.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 12. janúar og 2. febrúar 2018.

II.

Málsatvik.

Þann 11. maí 2007 tók félag Q í eigu sóknaraðila og A, lán hjá FF í erlendri mynt að jafnvirði u.þ.b. 50.810.000 kr. Varnaraðili hefur nú tekið við rekstri, eignum og skuldbindingum FF. Sóknaraðili og A undirrituðu lánið sem sjálfskuldar-ábyrgðaraðilar. Sóknaraðili tók lán hjá FF að fjárhæð 30.000.000 kr. með lánssamningi dagsettum 14. nóvember 2007. Fjárhæð lánsins var ráðstafað inn á reikning í eigu sóknaraðila. Þann 20. desember 2007 gaf sóknaraðili út tryggingarbréf X, að fjárhæð 23.000.000 kr. til FF. Ábyrgð sóknaraðila samkvæmt tryggingarbréfinu var til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á skuldum þeim sem sóknaraðili, þá eða síðar, á hvaða tíma sem væri, kynni að skulda eða ábyrgjast FF, eða þeim sem eignaðist tryggingarbréfið á löglegan hátt. Tryggingarbréfið var tryggt með rekstrarveði í rekstrartækjum og á 2. veðrétti í fasteign Y. Þann 27. desember 2007 tók sóknaraðili yfirdráttarlán hjá FF, að fjárhæð 24.000.000 kr., á reikning sinn. Láninu var ráðstafað samdægurs inn á reikning Q annars vegar og félagsins Ö hins vegar vegna kaupa félaganna á stofnfjárbréfum í FF. Til tryggingar greiðslu yfirdráttarlánsins var tryggingarbréfið frá 20. desember 2007. Tryggingarbréfið frá 20. desember 2007 var sent til þinglýsingar þann 15. janúar 2008. Þann 25. febrúar 2008 tók félagið Þ yfir lán sóknaraðila, dagsett 14. nóvember 2007, með skuldskeytingu. Samdægurs gekkst sóknaraðili í sjálfskuldarábyrgð á láninu. Þann 27. febrúar 2008 tók Þ lán hjá FF að fjárhæð 30.000.000 kr. Hluta af láninu var ráðstafað inn á reikning sóknaraðila til uppgreiðslu yfirdráttarláns dagsettu 27. desember 2008. Þann 26. ágúst 2008 afsalaði sóknaraðili 50% hluta sínum í fasteigninni Y, til S. Í afsalinu kemur fram að áhvílandi veð á eigninni séu tryggingarbréf dagsett 12.

júní 2007 og tryggingarbréf dagsett 20. desember 2007. Þann 9. desember 2009 var gengið frá leiðréttingu á láni sóknaraðila annars vegar dagsettu 14. nóvember 2007 og láni Þ hins vegar dagsettu 27. febrúar 2008. Eftirstöðvar lánanna voru færðar yfir á nýtt lán í nafni Þ með lánssamningi dagsettum 9. desember 2009, að fjárhæð 75.000.000 kr. Sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á lánssamningnum. Þann 8. mars 2012 var Þ í kjölfar dóma Hæstaréttar þann 24. nóvember 2011, tilkynnt að lán Þ dagsett 9. desember 2009 yrði fært niður um 42.560.879 kr. vegna ólögmætrar gengistryggingar yfirdráttarláns dagsettu 27. desember 2007 og láns sóknaraðila dagsettu 14. nóvember 2007, sem Þ yfirtók þann 25. febrúar 2008.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar þann 16. júní 2017 með kröfum sem fram koma hér að neðan.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að skuldbinding hans samkvæmt tryggingarbréfi X, dagsett 20. desember 2007, að fjárhæð 23.000.000 kr. verði felld úr gildi. Jafnframt krefst sóknaraðili þess að tryggingarbréfi X verði aflýst af fasteigninni Y.

Sóknaraðili byggir á því að samkomulag hafi verið milli sóknaraðila og forvera varnaraðila, þess efnis að tryggingarbréf X hafi eingöngu átt að vera til tryggingar tímabundinni yfirdráttarskuld sóknaraðila. Sóknaraðili bendir á að sá skilningur hafi jafnframt verið játaður af forvera varnaraðila, að yfirdráttarlánið hafi eingöngu verið ætlað til skamms tíma og að þinglýsing bréfsins hafi verið gerð fyrir mistök. Því til stuðnings vísar sóknaraðili til yfirlýsingar fyrrverandi forstöðumanns fyrirtækjasviðs FF, dagsetta 26. apríl 2017. Vísar sóknaraðili til þess að yfirdráttarlánið hafi verið gert upp í byrjun mars 2008. Því sé sú skuld sem tryggingarbréfið hafi staðið til tryggingar á ekki lengur fyrir hendi. Sóknaraðili telur ágreiningslaust að tryggingarbréfið hafi aðeins náð til eignarhluta síns í fasteigninni Y.

Sóknaraðili byggir í öðru lagi á því að forveri varnaraðila hafi brotið gegn skyldum sínum samkvæmt lögum nr. 108/2007 um verðbréfavíðskipti, enda hafi hann ekki gætt hagsmuna sóknaraðila, hlutlægnisskyldu sinni og bestu framkvæmdar, sbr. 5., 8. og 18. gr. laga nr. 108/2007. Vísar sóknaraðili til þess að kynning og framkvæmd stofnfjárauðningarinnar hafi verið verulegum annmörkum háð, sbr. dóma Hæstaréttar í málum nr. 117/2011 og 118/2011. Telur sóknaraðili ljóst að fyrirsvarsmönnum forvera varnaraðila hafi ekki geta dulist við framangreinda lánveitingu og öflun tryggingarbréfs frá sóknaraðila að sala á stofnfjárbréfum fæli í sér sölu gallaðra bréfa en verði þeirra hafi verið haldið uppi með víðskiptaháttum sem samrýmdust á engan hátt skyldum sjóðsins, sbr. lög nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Bendir sóknaraðili á að hvorki skuldastaða né greiðslugeta sóknaraðila hafi verið sérstaklega könnuð.

Sóknaraðili telur að víkja beri framangreindu tryggingarbréfi til hliðar í heild eða ógilda það á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa og reglna samningaréttarins um brostnar forsendur. Vísar sóknaraðili til þess að þótt um sé að ræða hefðbundið form tryggingarbréfs liggi fyrir að bréfið hafi ekki átt að standa til tryggingar öðru en yfirdrætti sóknaraðila til skamms tíma. Þá hafi verið um lið í umfangsmikilli stofnfjárauðningu forvera varnaraðila að ræða og staða aðila verið mjög ójöfn. Sóknaraðili vísar til þess að aldrei hafi staðið til þess að unnt yrði að ganga að sóknaraðila síðar meir vegna útgáfu tryggingarbréfsins. Þvert á móti hafi áhætta af lántöku, þegar yfirdráttarlán sóknaraðila væri búið að greiða, átt að takmarkast við hin keyptu stofnfjárbréf.

Sóknaraðili telur stofnfjárbréfin vera haldin galla í skilningi laga nr. 50/2000 um lausafjárkaup, enda hafi bréfin ekki verið í samræmi við það sem lagt var upp með, sbr.

17., 18. og 21. gr. laganna. Bendir sóknaraðili á að með sölu stofnfjárbréfa hafi verulegri áhættu verið velt yfir á þá sem að kaupunum stóðu, enda hafi framtíðarhorfur sjóðsins verið mjög slæmar og bréfin orðið með öllu verðlaus.

Í viðbótarathugasemdum mótmælir sóknaraðili því að umþrætt tryggingarbréf hafi á staðið á einhvern hátt til tryggingar annarra lána eða ábyrgða sem hann gekkst í vegna lántöku Þ. Hinu sama gegni um aðrar skuldbindingar sóknaraðila. Sóknaraðili mótmælir fullyrðingum varnaraðila þess efnis að sóknaraðili hafi fyrst komið fram mótmælum mörgum árum eftir þinglýsingu tryggingarbréfsins. Vísar sóknaraðili til þess að hafa gert alvarlegar athugasemdir við forvera varnaraðila í kjölfar þinglýsingar bréfsins. Hafi forveri varnaraðila þá gefið loforð um að halda bréfinu í sinni vörslu uns yfirdráttarlán sóknaraðila hefði verið greitt, en að loknu félli það niður. Vísar sóknaraðili til þess að það hafi verið ástæða þess hve skjótt var brugðist við, umræddur yfirdráttur greiddur upp og önnur trygging hafi verið sett fyrir þeirri fjármögnum sem bjó þar að baki. Sóknaraðili telur yfirlýsingu starfsmanns ekki hafa minna vægi fyrir þær sakir að hann hafi látið af störfum, enda hafi starfsmaður komið að málinu en ekki aðrir starfsmenn. Sóknaraðili bendir á að hann hafi ekki setið í stjórn forvera varnaraðila þegar stofnfjáraukning og atvik máls áttu sér stað. Honum hafi því ekki mátt vera kunnugt um slæma stöðu forvera varnaraðila. Að auki hafi sóknaraðili tekið sæti í stjórn forvera varnaraðila löngu eftir að umþrætt tryggingarbréf var gefið út til tryggingar yfirdráttarláninu sem jafnframt var búið að greiða.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að tryggingarbréf X sé allsherjarveð sem tryggi allar skuldbindingar sóknaraðila við varnaraðila. Bendir varnaraðili á að í gögnum málsins komi hvergi fram að tryggingarbréfið hafi aðeins átt að vera til skamms tíma. Þá þurfi sérstaklega að líta til þess að yfirdráttarlán sem sóknaraðili hafði tekið í desember 2007 sé einungis tryggt með framangreindu tryggingarbréfi. Enn fremur verði að líta til þess að sóknaraðili hafi endurfjármagnað lán sitt dagsettu 14. nóvember 2007 og lán Þ dagsettu 27. febrúar 2008 með nýju láni Þ dagsettu 9. desember 2009, sem sé eingöngu tryggt með sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila. Varnaraðili vísar til þess að ákvörðun varnaraðila um niðurfellingu lána vegna stofnfjárkaupa hafi ekki áhrif á gildi tryggingarbréfsins, enda tryggi það einnig aðrar skuldbindingar sóknaraðila við varnaraðila. Telur varnaraðili að sóknaraðili hafi að auki ekki lagt fram nein gögn sem styðji þá fullyrðingu að forveri varnaraðila hafi játað það vera skilning sjóðsins að tryggingarbréfið hafi aðeins verið til skamms tíma og að þinglýsing bréfsins hafi verið gerð fyrir mistök. Yfirlýsing starfsmanns sem sóknaraðili leggur fram geti ein og sér ekki haft neitt gildi.

Varnaraðili telur málsatvik bera með sér að sóknaraðili hafi sannanlega ætlað að gefa út tryggingarbréf með allsherjarverði enda liggi ekkert fyrir um að sóknaraðili hafi sent beiðni um aflýsingu tryggingarbréfsins til forvera varnaraðila. Varnaraðili bendir á að á þeim tíma er sóknaraðili staðfesti gildi tryggingarbréfsins með undirritun sinni á afsal hinnar veðsettu eignar í ágúst 2008, hafi sóknaraðili starfað sem stjórnarmaður hjá forvera varnaraðila. Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðili sé sérfræðimenntaður. Megi því ganga út frá því að sóknaraðili þekki til megin regla kröfuréttar, um skuldbindingargildi loforða, og hafi skilning á réttaráhrifum þinglýsinga samkvæmt þinglýsingalögum nr. 39/1978.

Varnaraðili mótmælir fullyrðingu sóknaraðila þess efnis að ágreiningslaust sé að varnaraðili eigi aðeins veð í 50% eignarhluta sóknaraðila, enda komi skýrt fram í

tryggingarbréfinu að veðsett sé eignin Y. Vísar varnaraðili til þess að orðalagið styðji þá skýringu að veðréttinum hafi verið ætlað að ná til allrar eignarinnar, þar með hluta eiginkonu sóknaraðila. Þá bendir varnaraðili á að engar skýringar séu fyrir því hvers vegna athugasemdir sóknaraðila við gildi tryggingarbréfsins hafi fyrst komið fram um 6 árum eftir að því var þinglýst. Engar skýringar hafi heldur gefist á því hvers vegna sóknaraðili hafi ekki hreyft við mótmælum við uppgreiðslu yfirdráttarlánsins í mars 2008 eða við sölu fasteignarinnar í ágúst 2008.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila sé skylt að fella niður og aflýsa skuldbindingu sem tryggð er með tryggingarbréfi X á 2. veðrétti á fasteigninni Y. Sóknaraðili byggir á því að tryggingarbréf X, dagsett 20. desember 2007, hafi eingöngu verið til tryggingar tímabundnu yfirdráttarláni sem greitt hafi verið upp í mars 2008. Sóknaraðili telur jafnframt að þinglýsing tryggingarbréfsins hafi verið mistök af hálfu forvera varnaraðila. Til stuðnings kröfu sinni leggur sóknaraðili fram yfirlýsingu starfsmanns dagsetta 26. apríl 2017. Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað á þeim grundvelli að tryggingarbréfið standi til tryggingar öðrum skuldbindingum sóknaraðila við varnaraðila.

Samtök banka og verðbréfafyrirtækja, fyrir hönd aðildarfélaga sinna, Samband íslenskra sparisjóða, fyrir hönd sparisjóða, Neytendasamtökin og viðskiptaráðherra, af hálfu stjórnvalda, gerðu þann 1. nóvember 2001 með sér samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Óumdeilt er að forveri varnaraðili var bundinn af efni þessa samkomulags á þeim tíma er tryggingarbréfið var gefið út.

Af gögnum málsins er ljóst að forveri varnaraðila hafi farið að ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001 við umrædda lánveitingu. Með undirritun sóknaraðila á framangreint tryggingarbréf, dagsett 20. desember 2007, stofnaðist þannig til gildur löggerningur á milli sóknaraðila og varnaraðila. Í tryggingarbréfinu kemur fram að það standi til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á skuldum þeim, sem sóknaraðili, nú eða síðar, á hvaða tíma sem er, kann að skulda eða ábyrgjast FF eða þeim sem eignast bréf þetta á löglegan hátt. Í tryggingarbréfinu kemur einnig fram að veðsett sé eignin Y. Tryggingarbréfið ber ekki með sér að það hafi einungis átt að standa til tryggingar yfirdráttarskuld sóknaraðila dagsettri 27. desember 2007. Nefndin telur að yfirlýsing starfsmanns dagsett 26. apríl 2017 hafi ein og sér ekki nægilegt gildi til þess að efni séu til að fella umrætt tryggingarbréf niður. Hefur sóknaraðila þannig ekki tekist sönnun fyrir því að tryggingarbréfið hafi einungis átt að vera til skamms tíma.

Með hliðsjón af framansögðu, og með tilliti til atvika þessa máls, verður ekki fallist á það með sóknaraðila að fella beri úr gildi skuldbindingu hans samkvæmt tryggingarbréfi X, dagsettu 20. desember 2007. Ekki verður heldur fallist á það með sóknaraðila að tryggingarbréfi X verði aflýst af fasteigninni Y.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 2. febrúar 2018.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Geir Arnar Marelsson
Unnur Erla Jónsdóttir

Hrannar Már Gunnarsson
Oddur Ólason